

Monumentnummer*: 519894

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 06 november 2001
Kadaster deel/nr 82673/67

Woonplaats*		Gemeente*		Provincie*			
Leeuwarden		Leeuwarden		Fryslân			
Straat*	Nr*	House letter*	Toev.*	Postcode*	Woonplaats*	Situering	Locatie
Pelikaanstraat	10			8916 AE	Leeuwarden		
Zwaluwstraat	2			8916 AG	Leeuwarden		
Kadastrale gemeente*		Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding		Grondperceel	
Leeuwarden		D				2683	

Omschrijving**

Inleiding

Op het einde van de jaren '20 ontstond door de aanleg van de westelijke buitenwijken de behoefte aan een vierde GEREFORMEERDE KERK. In 1930 nodigde het kerkbestuur enkele architecten uit om een ontwerp te maken. Het plan van Egbert Reitsma uit Groningen bleek het dichtst bij de beschikbare bouwsom te komen. De eerste steenlegging was op 1 oktober 1931, de ingebruikname volgde op 19 juli 1932. Als gevolg van de economische wereldcrisis werden bezuinigingen doorgevoerd, onder meer dakpannen i.p.v. leien. De stijl is Reitsma's persoonlijke variant van de Amsterdamse School. Uitwendig onderging het pand geen wijzigingen, inwendig alleen wijzigingen op het liturgisch centrum en bovendien werden de banken vervangen door stoelen. Reitsma nam veel van de aanbevelingen over, die Abraham Kuyper deed in zijn bundel 'onze Eredienst' (Kampen, 1911) ten aanzien van de inrichting en de toepassing van kunst in de kerk.

Omschrijving

KERK MET ZALEN EN KOSTERSWONING, opgebouwd in rode Groninger strengperssteen met een trasraam van mondsteen, gedekt met gesmoorde golfpannen. Het gebouw heeft een onregelmatige plattegrond, met in de kern een zaalkerk op waaivormige

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

plattegrond met aanbouwen zoals de consistorie, kosterswoning, zaal en toren. De voorgevel, die behoudens drie zeer smalle verticale lichtopeningen geheel gesloten is, heeft een voorgeplaatste ingangspartij waarboven zich, rustend op zware gemetselde kolommen, een zaal bevindt met een eigen schildkap. De zaal heeft een rij van twaalf smalle vensters met stalen kozijnen, die van elkaar gescheiden worden door smalle lisenen. Links en rechts van de gevel bevinden zich twee trappenhuisen, die verlicht worden door verticale lichtspleten. Het rechter trappenhuis heeft in de zijgevel drie puntvormige erkers. Aan de linkerkant bevindt zich een toren op vierkante grondslag, voorzien van een rondbogige ingang, waarvan de deuren voor Reitsma kenmerkend uiterst zwaar uitgevoerd beslag hebben. Voorts bevat de toren verticale lichtsleuven en wijzerplaten, bestaande uit blauwe tegels. Onder de wijzerplaten, die overigens nooit van een uurwerk zijn voorzien, bevinden zich galmgaten met betonnen borden. De toren is vlak gedekt. Aan de rechterzijde van de gevel is een zaal uitgebouwd, die een verkleinde variant is van de zaal boven de ingang. De zijgevels worden beheerst door enorme, tweezijdig uitgebouwde absiden met vele smalle vensters over nagenoeg de gehele hoogte met een eigen bekapping. De rechterzijgevel heeft aan de achterzijde een eenlaagse uitbouw met een schildkap, die de consistoriekamer bevat. De achtergevel is vlak en wordt beheerst door een hoge schoorsteen van de verwarming. De linkerzijgevel heeft op deze plaats een kosterswoning van twee bouwlagen. Het schip is voorzien van een mansardedak met aan de achterzijde een vlak dakschild.

INTERIEUR: De kerkzaal heeft een waaivormige plattegrond, uitgebreid met een rechthoekig liturgisch centrum. De ruimte wordt verlicht door de hoge smalle vensters in de absiden. Ze zijn bezet met glas-in-lood dat wereldlijke voorstellingen heeft, naar ontwerp van Reitsma. De kansel is van het platformtype met twee gebogen trappen. Achter de kansel bevinden zich zes smalle glas-in-loodramen met sterk geabstraheerde voorstellingen van de scheppingsdagen. Het overige meubilair op het liturgisch centrum, zoals ouderlingenbanken en hek met voorzangerslezenaar, ging verloren. Boven het liturgisch centrum is het orgelbalkon. Tegen de balustrade is een kleurig houtreliëf in geometrische vormen aangebracht. Soortgelijke reliëfs bevinden zich in de kruin van de kap. Tegenover het liturgisch centrum is een galerij aangebracht, rustend op ronde kolommen. De banken op de begane grond werden vervangen door stoelen, op de galerij bleven de banken bewaard. De kerkruimte is overkapt door een houten gewelf, bestaande uit vlakken van schroten, die globaal de vorm van de mansardekap volgen. Op plaatsen waar de gewelfvlakken elkaar in de nok raken, bevinden zich gekleurde houtreliëfs, afgewisseld door verlichtingsornamenten. Deze verlichtingsornamenten uit de bouwtijd (ontworpen door Reitsma zelf) bestaan uit hangende matglazen platen aan het plafond en boegvormige boven de ingangen. De trappenhuisen hebben breukstenen vloeren, granieten treden en smeedijzeren leuning. Ze worden verlicht door verticale smalle vensters, bezet met glas-in-lood. De nevenvertrekken ondergingen alle wijzigingen o.a. verlaagde plafonds.

Het orgel is gebouwd door Valckx en Van Kouteren in 1932. Het bevindt zich nog geheel in originele toestand. De kas, ontworpen door Reitsma, is open gelaten; het front bestaat uit een breed driehoekig pijpenveld. Het instrument omvat twee klavieren en een vrij pedaal met twintig registers en speelhulpen. Er is een grote samenhang tussen het instrument en de kerk, zowel wat betreft de kas als het klankideaal, waardoor het monumentwaardig is.

Waardering

Kerkgebouw met annexen van algemeen architectuurhistorisch, cultuurhistorisch en liturgiewetenschappelijk belang:

- vanwege de architectuur van Egbert Reitsma, die een persoonlijke variant op de Amsterdamsche School is;
- vanwege de toegepaste kunst, in het bijzonder de abstracte houtreliëfs, de figuratieve glas-in-loodramen, de verlichtingsornamenten, de preekstoel en het orgel;

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- vanwege de waaiervormige plattegrond en de ongedeelde ruimte, die voortvloeit uit de aanbevelingen die Abraham Kuiper gedaan had in 'onze Eredienst';
- vanwege de ligging in de wijk, temidden van contemporaine bebouwing;
- vanwege de hoge mate van gaafheid.

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Kerkelijke dienstwoning

Kerk en kerkonderdeel

Functie

Kosterswoning

Kerk